

Pletenje ali kvačkanje?

„Izvolite in poiščite pred drugimi take reči, katere so mladini naših krajev in naše dobe koristnejše“.
Slomšek.

Te besede našega velezaslužnega pedagoga Slomškega ne veljajo le pri vednostih, temveč tudi pri ročnostih. Osobito naj so geslo učiteljicam pri toli važnem pouku v ženskih ročnih delih. Po tem geslu vprašajmo se, kaj pa je pred vsem drugim za naše učenke koristnejše? — Brez dvombe, brez premišljevanja — pletenje. Bilo je prvo učivo, je in ostalo bode tudi v bodoče; kajti mnogo gospdč. koleginj je, katere umevajo besede slovenskega pedagoga. Koliko vrednost ima pletenje, ne priznava le vsaka naobražena, tudi vsaka kmetska mati. S pletenjem stavi se čvrst temelj, na katerem se razvrsté druga ročna dela.

Kako važno in koristno je pletenje za dekleta, uverijo nas besede slovečega dr. Hermana Klenkeja v njegovi do sedaj še neprekošeni knjigi: „Die Mutter als Erzieherin“. „Das Stricken, ein charakteristisches Kennzeichen des Weibes in allen Dingen, ist für das Kind ein besonderes Hilfsmittel, die Geduld und Aufmerksamkeit für einen Gegenstand zu üben; mit dem Bilden jeder Strickmasche lernt es auf die kleinen Dinge des Lebens Aufmerksamkeit und Fleiß verwenden, und ganz abgesehen davon, dass diese Arbeit manche häusliche Stunde angenehm verkürzt, erfordern die mancherlei kleinen Handgriffe eine Fertigkeit, die dem Weibe zeitlebens auch in andern kleinen und großen Dingen zu Nutze kommt. Eine Frau, die gar nicht stricken kann, ist immer für die aus tausend kleinen Dingen zusammengesetzte hauswirthschaftliche Thätigkeit unfähig, gleichgiltig und unbeholfen; strickt sie schnell und gut, so ist sie immer auch gewandt, fleißig, achtsam, strebsam und practisch; wer das Kleine und Unbedeutende gut lernt, wird auch das Größere und Bedeutende mit Ausdauer und Geschick gelernt haben. Wer dies gelernt hat, kann

auch feinere Handarbeiten ohne besondere Schule machen“. Da, še celo med naštetimi igračami v omenjeni knjigi najdemo pletenje. Priprosta, osemletna dekleta naj bi bila preslaba za to lahko delo? Za taka čvrsta dekleta, katera vkljub hudemu mrazu in slabemu vremenu pridno obiskujejo šolo, naj bi bilo pletenje umorno? Da je pletenje nogavic lahko, spozna se v tem, da se pri pletenji lahko čita, kar se pri kvačkanji nikdar ne more. Ako se ne uveri ter se samo dvomi, da učenke na tej stopinji morejo izdelovati nogavice, naj se nikar ne trdi. Izkustvo popred, potem še le dokaz. Težave prvega pouka so kmalu premagane; slabe uspehe naj učiteljica pripisuje sami sebi, ne pa nevaje-nim, nežnim ročicam učenk. Salzmann pravi: „Vsak naj premisli, je li izvolil prava sredstva, da svoj smoter doseže“. Pač je treba vse okoliščine dobro pretehtovati, da ima pouk dovoljen uspeh. Saj tudi poljedelec mora dobro poznati zemljo, potrebuje li mnogo gnoja, kako jo mora prerahljevati, kakšno seme sejati, gosto ali redko. Kakšna je učenka? Je li bistroumna, spretna ali neokretna, potrebuje li milobo ali ljubezen, strogost ali prizanesljivost? Koliko premišljevanja, preiskovanja, izsledovanja in poskustva zahteva ta pouk, da se najde pravi pot! Končno pridružijo se še krajevne razmere, katere so pa jako različne; prezirati se ne smejo. Kako različno se uspeva v mali vasi, oddaljeni od vsega prometa, in kako pa v trgu! Koliko bolje je v mestih, kakor v manjših tovarniških krajih, kjer tovarniško delo stavi dovoljnemu uspehu velike ovire. Mnogo otrok je, kateri si morajo denar za potrebno stvarino s tovarniškimi izdelki prislužiti. Kako uspeva pouk, ako ima domačo podporo! Nasprotno, čestokrat se trudi učiteljica zaman v šoli, kajti dom ji

ugonobi trud, ker učenki ni dovoljeno delati doma. Veselje do dela, ki si je v šoli pridobi, ogrené pikre besede, naj se poprej kaj koristnejega priuči, predno to potrato. Previdne gorenjske matere so tudi meni pokazale pravi pot, ko sem v mali vasi v prvih letih svojega službovanja vpeljala kot prvo učivo kvačkanje. Koliko ovir, koliko grenkih besedij! Začela sem s pletenjem in šlo je bolje in uspešneje. Tudi roditeljem je treba ustrezati, potem radi podpirajo učiteljico pri trudapolnem pouku.

Dom in učilna sestrici sta dve.

Nobena samotna hoditi ne sme.

Pouk na tej podstavi je tem važnejši in v svojih uspehih bolj blagonosen. Tu se izključi vsa teorija, praktičnost je jedina pomoč.

Ako se pouk v ženskih ročnih delih začne s pletenjem, ali je urejen po pedagoških načelih ali ne?

Mnogo potov vodi k določenemu smotru, a le taisti je najboljši, kateri ugaja otroškemu stališču. Kakor pri vseh ročnostih, tako se tudi pri pletenji postopa sintetično „od delov do celote“; od male pletke, delov nogavice do popolne nogavice. Istotako kakor pri kvačkanji, rabi se pri pletenji kazalna učna oblika. Učiteljica mora sama pokazati kako se pletilne igle drže, pletke podelajo, delo obrača i. t. d., potem šele poskušajo roke naših prvenk. Preznano nam je, kako otroci preradi in natančno posnemajo, kar se jim pokaže, da se trudijo ne zaradi dobrega uspeha in koristi, zadostuje že učiteljičino zadovoljstvo.

Poučuj praktično! Pri tem pouku je je to glavno načelo. Učenke naj se najprvo to uče, kar jim je najkoristnejše za življenje. Najbolj umestno je pletenje; s tem se postavi pravi temelj, kakor trdi napominani dr. H. Klenke in sleharna mati. S priznanjem je rešena zagonetka, zakaj gospdč. koleginja vedno bolj vpeljujejo kot prvo učivo pletenje. Ako je izkustvo ogladilo praktični pot, premagajo se lahko vse težave. Dobro se uspeva, ako učiteljica lahko umevno kaže svojim učenkam. Po-

kazati mora vsa navodila in pomagala, imeti mora sama pravo veselje do učiva. Učiteljičino veselje vzbuja tudi pri učenkah veselje in zanimanje. Učiteljico naj ne mrzi trud, katerega prinašajo neokretne ročice prvenk; kaže naj z neprestano potrpežljivostjo in vstrajnostjo; imeti mora za otroke ljubeče srce in to je največ vredno. Eichendorf pravi: „Prava, trdna volja čini povsod čudeže. Zakaj ne pri naših malih? Le poskusite, ne dajte se odkloniti od pravih načel in s praktičnega pota!“ Učiteljica, katera prinaša svojim učenkam omenjene darove neprecenljive vrednosti, poučuje po pedagoškem načelu: „Poučuj zanimivo“. Taka učiteljica ima čestokrat boljše uspehe kakor ona, ki rabi najizbornejše oblike. Vzbujati mora pri pouku tudi tekmovanje; to pa doseže jedino na ta način, da umeva na spreten način zanimati boljše, slabejšim pa pomagati, da ne zaostajajo, ker sicer izgube veselje. Praktičnost in zanimivost, to je oni pravi duh, ki veje tako blagodejno pri pouku, olajšujoč ves napor. Ako se pri pletenji mudimo začetkom toliko časa, kolikor je potrebno ter poučujemo brez presledkov in le počasi pa dobro napredujemo, zadostujemo zahtevi: „Poučuj temeljito!“ Sleharni učiteljici je znano, da se na večrazrednicah v mestih in trgih navadno prične ročni pouk s kvačkanjem. Najprvo delajo gosto vajenico, potem luknjičasto, v tretjem letu šele vajenico z vzorci z gostimi petljami v zvezi s šibičnimi. Ako bi bilo kvačkanje tako lahko, mogle bi delati takoj v drugem letu zadnje omenjene vzorce; a v drugem letu prično s pletenjem. Li moremo pri nas narediti tri vajenice ter rabiti dve leti za kvačkanje? Vesele in zadovoljne moramo biti, da roditelji kupijo tvarino za jedno vajenico.

Iz navedenega je razvidno, da ima tudi pletenje kot začetni pouk popolno pedagoško podstavo; pouk je urejen po pedagoških načelih ter ima pravi pot in obliko. Pouk pletenja je najvažnejši in

najbolj blagoslovno uspeva, ker je krepek temelj ročnih del. Dekletu, katero ne zna kvačkati in vesti, ne bode se to tako v zlo štel, kakor onemu, ki ne zna nogavice plesti in jih krpati.*)

Marija Šerc — Domžale.

*) Pri uređovanju lista nam je ravno prišla v roke št. 6 goriške „S.“, ki ima dopis „Z dežele“, kateremu so predmet ročna dela v šoli na deželi in kateri se prav ujema z našim člankom. V dokaz le to: „Prvo

leto učenke na deželi niso za ta nauk. Z drugim letom pa naj se kar naravnost začnejo deklice poučevati v pletenji nogavic. Kakor mi moja sosedka pripoveduje, je ta nauk počasen, pa gotov in koristen. Nogavice mora imeti vsakdo in te plesti naj bi se deklice hitro učile. V tem more učiteljica tudi dajati svojim učenkam nalogo, da lahko doma kaj izdelujejo Smešno je videti plesti nogavice take deklice, ki se najprvo učé kvačkati. Do nogavic taka deklica tudi nima veselja, ker to gre bolj počasno, kakor s kvačko. Kako smešno se ti vidi, ko naletiš v kako kmečko hišo. Že doraslo deklico vidiš morebiti celo preproge za okna kvačkati, nogavice pa ima brez pete, ker si jih ne ume podplesti.“ Uredn.

Skopulja.

(Praktična obravnava pesmi št. 150 v drugem berilu str. 129.)

a) Uvod. Pregovor pravi: Svoje varuj, tuje spoštuj! — Kakšen pravimo, da je oni človek, ki svoje reči skrbno varuje in nikjer po nepotrebi ne troši denarja? (Varičen.) — Ali ljudje spoštujejo varičnega človeka? (Da.) — Kako pa pravimo človeku, ki svoje reči skrbno shranja, a nikomur ne da ničesar? (Skopuh.) — Skopuhu se tako škoda zdi najmanjše stvarice, da še sam sebi ne privoščí potrebne hrane. — Kako bi pa rekli skopi ženski? (Skopulja.) — Ali imajo ljudje skopuha radi? (Ne.) — Zakaj? (Ker nikomur ne pomaga.) — Ali ga ima Bog rad? (Ne.) — Skopost ali lakomnost je velik greh. — Ali je varičnost tudi greh? (Ne.) — Torej je prav, če je človek varičen? (Prav je.) — Ali je pa tudi prav, če kdo ni varičen? (Ni prav.) — Kako pravimo nevaričnemu človeku? (Zapravljivec.) — Ali je zapravljivost greh? (Da, greh je.) — Kaj pa je zapravljivosti nasprotno? (Skopost.) Skopuh je trdega srca, neusmiljen do ubožcev. Denar mu je kakor Bog. Ničesar ne da siromaku. Bog pa hoče, da smo usmiljeni. „Bodite usmiljeni, da tudi vi dosežete usmiljenje“, uči sv. pismo. Na sodnji dan bodo zavrženi vekomaj vsi oni, ki so bili neusmiljenega srca; oni pa, ki so bili usmiljeni, pojdejo v sveto nebo. Kako Bog sovraži neusmiljenje in lakomnost, kaže nam ta-le dogodba:

b) Učitelj pripoveduje vsebino. Tukaj moram opomniti, da treba pripovedovati v nevezani besedi in držati se kolikor le mogoče izrekov v originalu.

c) Izprašanje vsebine.

e) Učitelj čita pesem sam vzorno.

d) Iskanje manj znanih besed in rekov. Kako bi rekli še drugače namestu prevzetno? (Ošabno.) — Kako je bilo gospej ime? (Skopulja.) — Zakaj so ji rekali tako? (Ker je bila skopa.) — Kako je bil tisti kraj lep? (Tako je bil lep, da bi zastonj se vsakdo trudil pod solncem najti enakega.) Za „pod solncem“ pravimo še drugače? (Na vsem svetu.) — Popotniki, ki so bili že na Italijanskem, pripovedujejo, da so tam planine neizrekljivo lepe. Ali so pa tako lepe kot oni kraj, kjer je imela Skopulja svoj vrt? (Niso.) — Namestu „preblaz'ga plemena“ imamo še drugačen izraz. (Najplemenitejše vrste.) — Kako bi rekli, ko bi hoteli povedati, da je bil tak kraj nekoliko večji kot samo ložiček? (Log.) — Kakšen log glede lepote? (Rajski log.) — Kako je bil torej lep ta kraj? (Kot kakšen log v raj.) — Kakšne veje se šibe stare ali mlade? (Mlade.) — Zakaj ne stare? (Stare se ulomijo.) — Sadje rase in zori na starih ali mladih? (Na mladih.) — Zakaj so se torej šibile veje? (Ker je bilo na njih mnogo sadja.) — Starčku je bila brati revščina